

CLB-Handreiking: Onderwijs, je gaat er over als raadslid!

Goed onderwijs is de manier om een eerlijke start te maken in het leven. Daarom is lokaal onderwijsbeleid met lef belangrijk. Lokaal beleid dat verder durft te kijken dan alleen de stenen van de schoolgebouwen. Natuurlijk zijn scholen zelf verantwoordelijk voor de inhoud van het lespakket, maar dat betekent niet dat je lokaal alleen vanaf de zijlijn kan toekijken. Voor ons sociaal-democraten is het vanzelfsprekend dat de lokale overheid zich actief met zaken als de kwaliteit van het onderwijs, gelijke kansen en meedoen bemoeit.

Alleen: hoe geef je hier als PvdA-raadslid invulling aan in jouw gemeente? Welke wettelijke taken hebben gemeenten als het om onderwijs gaat? En hoe zorg je er lokaal voor dat alle kinderen de kansen krijgen zich naar eigen kunnen te ontwikkelen, in staat gesteld worden die kansen te benutten en daarvoor gewaardeerd worden?

1. Openbaar onderwijs

In Nederland kennen we een onderscheid tussen openbare en bijzondere scholen. Bijzondere scholen geven onderwijs op basis van godsdienst of levensovertuiging (bijvoorbeeld christelijk of islamitisch onderwijs) of een pedagogische visie (montessori, jenaplan of dalton). Bij openbare scholen worden de lessen niet gegeven op basis van een godsdienst, levensovertuiging of pedagogische visie.¹ De Rijksoverheid subsidieert zowel het openbaar als het bijzonder onderwijs, mits de scholen aan bepaalde voorwaarden voldoen, bijvoorbeeld met betrekking tot de kwaliteit van het onderwijs, het minimum aantal leerlingen, de bevoegdheid van de leraren en het aantal uren onderwijs.

In de Grondwet staat dat gemeenten moeten zorgen voor voldoende openbare basisscholen binnen een straal van tien kilometer als de bewoners daarom vragen.² De gemeenteraad heeft daarnaast verschillende taken en bevoegdheden met betrekking tot het openbaar onderwijs:

- Besluiten over de opheffing van een openbare school en diens nevenvestiging(en);
- Goedkeuren van de begroting en instemmen met de jaarrekening;
- Benoemen van bestuursleden van de stichting openbaar onderwijs;
- Verslag doen van de staat van het openbaar onderwijs, waarbij aandacht is voor de wezenskenmerken van het openbaar onderwijs:
  - Algemene toegankelijkheid: alle kinderen zijn welkom op openbare scholen, er is bijvoorbeeld geen selectie aan de poort;
  - Algemene benoembaarheid: personeel is benoembaar als het gekwalificeerd is. Religieuze, politieke en seksuele voorkeuren of de levenswijze mogen niet als belemmering worden gezien;
  - Actieve pluriformiteit: actief en bewust aandacht schenken aan de diversiteit in de samenleving, er is aandacht voor verschillende waarden en opvattingen, zonder daarover te oordelen;
- Voorzien in het bestuur van de openbare scholen als het schoolbestuur haar taken ernstig verwaarloost of functioneert in strijd met de wet;
- Instemmen met een statutenwijziging.³

Sinds de jaren negentig van de vorige eeuw bestaat de mogelijkheid van verzelfstandiging van het openbaar onderwijs in een stichting. In veel gemeenten is dat ondertussen gebeurd. Niet de gemeente, maar de stichting is dan het bevoegd gezag over de scholen. Wel behoudt de gemeente in het geval van verzelfstandiging de zorgplicht om te voorzien in voldoende openbaar onderwijs. Bovendien mag nog steeds alleen de gemeenteraad beslissen over het stichten en opheffen van openbare scholen. Ook houdt de gemeente een toezichtsfunctie. Als er sprake is van ernstige verwaarlozing van de taken of van een functioneren in strijd met de wet, kan de gemeenteraad ingrijpen. Tot slot moet de gemeenteraad de jaarrekening en begroting goedkeuren.⁴

---

¹ Rijksoverheid, [Openbaar en bijzonder onderwijs](#).

² De Nederlandse Grondwet, [Artikel 23: het openbaar en bijzonder onderwijs](#).

³ Vereniging Nederlandse Gemeenten, [Openbaar onderwijs en de gemeente](#).

⁴ VOS/ABB, Eshuis, J. en Bloemers, R., [De gemeente en 'haar' openbaar onderwijs](#).

1.1 Vrijwillige ouderbijdrage

De meeste scholen vragen aan ouders een vrijwillige ouderbijdrage. Deze wordt gebruikt voor extra activiteiten buiten het reguliere lesprogramma, bijvoorbeeld uitjes, examentraining en sportdagen. Deze bijdrage is écht vrijwillig, maar niet elke school maakt dat even duidelijk aan de ouders. Bovendien worden leerlingen soms uitgesloten van deelname aan activiteiten als ouders de bijdrage niet kunnen betalen. Door een wetwijziging waarmee de Eerste- en Tweede Kamer in 2021 hebben ingestemd, is vastgelegd dat alle leerlingen mee moeten kunnen doen met activiteiten die de school organiseert, ongeacht of ouders de vrijwillige bijdrage kunnen betalen. De wetwijziging is sinds 1 augustus 2021 van kracht.⁵

Weet jij:

- *Of er in jouw gemeente en tegemoetkoming is in de schoolkosten en wie hier gebruik van kunnen maken?*
- *Wat het aanmeldbeleid is van scholen in jouw gemeente?*

Deze maatregel moet kansenongelijkheid in het onderwijs tegengaan. Sommige scholen gebruikten de vrijwillige ouderbijdrage als selectie instrument: door een hoge bijdrage te vragen, werden bepaalde leerlingen geweerd van de school. PvdA-wethouder **Marjolein Moorman** (Amsterdam) stelde hier al eerder paal en perk aan door scholen die een te hoge ouderbijdrage vroegen [geen subsidie meer te geven](#).

1.2 Inkomensondersteuning voor schoolspullen

Eén op de negen kinderen in Nederland groeit op in armoede. Dat heeft grote gevolgen, ook voor het mee kunnen doen op school. Er is bijvoorbeeld geen geld om een fiets, laptop of andere noodzakelijke schoolspullen te kopen. Via een kindpakket of de bijzondere bijstand kan je als gemeente deze spullen vergoeden, zodat iedereen volop mee kan doen op school. Als PvdA staan we natuurlijk voor een ruimhartig minimabeleid en breed kindpakket.

1.2.1 Voorbeelden van inkomensondersteuning voor schoolspullen:

- De [gemeente Rheden](#) heeft een kindpakket waaruit schoolspullen (schrijfspullen, gymkleding) betaald kunnen worden. Ook is er een vergoeding voor de schoolreis, fiets, laptop of smartphone;
- De gemeente Amsterdam heeft een [scholierenvergoeding](#) voor minima om schoolkosten mee te betalen. Daarnaast is er een [regeling voor een gratis laptop of tablet](#) (eens per vijf schooljaren) en een eenmalige vergoeding voor internetkosten.
- De [gemeente Nissewaard](#) heeft een kindtoeslag, dat is een tegemoetkoming in de schoolkosten.

Wil je meer weten over inkomensondersteuning? Lees dan de [CLB-Handreiking: Hoe je lokaal armoede en schulden kan bestrijden](#).

1.3 Aanmeldbeleid basisonderwijs

Wettelijk gezien mogen kinderen vanaf hun derde levensjaar op een basisschool worden aangemeld. Scholen gaan hier echter verschillend mee om en gebruiken het aanmeldbeleid soms om aan de deur te selecteren, met segregatie en kansenongelijkheid als gevolg. Een centraal aanmeldpunt, zoals de

---

⁵ Rijksoverheid, [Vrijwilliger ouderbijdrage en sponsoring in het basisonderwijs en voortgezet onderwijs](#).

[gemeente Amsterdam](#) heeft, kan uitkomst bieden. Als een kind drie is geworden, ontvangen de ouders een formulier waarop ze een aantal voorkeurscholen kunnen opgeven. Plaatsing gebeurt vervolgens aan de hand van voorkeuren en voorrangsregels. Zo zijn alle kinderen zeker van een eerlijke plaatsing en kunnen scholen niet meer aan de deur selecteren.

1.3.1 Voorbeeld: initiatiefvoorstel PvdA Utrecht voor centraal aanmeldpunt

Hester Assen (raadslid Utrecht) zag dat het aanmeldbeleid, dat verschillende Utrechtse basisscholen hanteerden, tot grote ongelijkheid leidde. Daarom schreef ze samen met **Ilse Raaijmakers** (commissielid) een [initiatiefvoorstel](#) voor een transparant en eerlijk toelatingsbeleid voor de basisscholen in Utrecht. Net als Amsterdam heeft Utrecht nu een [centraal aanmeldpunt](#).

1.4 Schoolsluiting tegengaan

Soms neemt het aantal leerlingen van een school dusdanig af, dat de school onder de opheffingsnorm valt. Dit is een ondergrens die het Rijk heeft gesteld aan het aantal leerlingen op een school. De opheffingsnorm is niet in alle gemeenten hetzelfde, maar is afhankelijk van de leerlingendichtheid in de gemeente. Als scholen qua leerlingenaantal drie achtereenvolgende jaren onder de opheffingsnorm vallen, verliezen ze hun bekostiging. De school hoeft niet verplicht te sluiten, maar moet dit meestal wel vanwege het gebrek aan financiering.⁶ Een onwenselijke situatie, want kinderen moeten in hun eigen omgeving naar een openbare basisschool toe kunnen. Als PvdA'ers strijden we ervoor dat de laatste school in de gemeente een openbare school is.

Scholen, die onder de opheffingsnorm vallen, kunnen soms om een uitzonderingspositie vragen bij de Dienst Uitvoering Onderwijs, bijvoorbeeld als de school de enige is van die richting binnen een straal van 50 kilometer of als de school de enige openbare basisschool is binnen tien kilometer (over de weg gemeten) en ten minste 23 leerlingen heeft.⁷

Een schoolsluiting kan ook voorkomen worden door een fusie. Als een kleinere school bestuurlijk fuseert met een grote school of een koepel waar meerdere scholen onder vallen, kan de kleine school als neveninstelling blijven bestaan. De opheffingsnorm is namelijk relatief: er wordt gekeken naar het gemiddeld leerlingenaantal van de hele koepel en niet naar het absolute aantal leerlingen van een specifieke school.⁸ Zo'n fusie moet wel aan verschillende [regels voldoen](#).

1.5 Samenwerkingschool

In gebieden met een krimpend aantal leerlingen lukt het openbare en bijzondere scholen niet altijd om afzonderlijk overeind te blijven. Het samengaan in een samenwerkingschool – waarin beide type onderwijs gegeven worden – kan dan uitkomst bieden. Er is geen sprake van een fusie, waardoor een fusietoets niet nodig is, wel moet er een fusie-effectrapportage gemaakt worden met instemmingsrecht van de medezeggenschapsraad.⁹

Elke samenwerkingschool heeft een identiteitscommissie, die afspraken maakt over de instandhouding van de verschillende identiteiten van de twee samenwerkende scholen. In de schoolgids en het

---

⁶ Rijksoverheid, [Sluiten van scholen](#).

⁷ Dienst Uitvoering Onderwijs, [Instandhouding openbaar onderwijs](#).

⁸ Rijksoverheid, [Fuseren van scholen](#).

⁹ Vereniging Openbaar Onderwijs, [Fusie](#).

schoolplan staat beschreven hoe er vorm gegeven wordt aan het openbare- en bijzondere karakter van de samenwerkingschool.¹⁰

Voor het besturen van de samenwerkingschool zijn verschillende scenario's. Er kan sprake zijn van een samenwerkingsbestuur, waaronder ten minste een openbare school, een bijzondere school en een samenwerkingschool vallen. Ook kan er een stichting voor openbaar onderwijs zijn, waaronder ten minste een openbare school en ten minste een samenwerkingschool vallen. Tot slot kan er een stichting voor bijzonder onderwijs zijn, met ten minste een bijzondere school en ten minste een samenwerkingschool. Is er sprake van een samenwerkingsbestuur of een bijzonder bestuur, dan rapporteert het bestuur jaarlijks aan de gemeenteraad hoe vorm wordt gegeven aan het openbare karakter.¹¹

2. Onderwijshuisvesting

Voor goed onderwijs is kwalitatief goede huisvesting nodig. Voorzien in de huisvesting van het basisonderwijs, voortgezet onderwijs, praktijkonderwijs en speciaal onderwijs is een zorgplicht van de gemeenten, die gedeeld wordt met de schoolbesturen. Voor de financiering hiervan krijgen gemeenten jaarlijks een bijdrage uit het Gemeentefonds. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de volgende zaken met betrekking tot onderwijshuisvesting:

- Vervanging;
- Nieuwbouw;
- Uitbreiding en tijdelijke huisvesting;
- Eerste inrichting;
- Constructiefouten;
- Vergoeding van schade als gevolg van bijzondere omstandigheden;
- OZB-kosten.

Schoolbesturen zijn verantwoordelijk voor:

- Onderhoud van de binnenkant van de school;
- Buitenonderhoud en aanpassingen;
- Herstelonderhoud;
- Vervanging van leer- en hulpmiddelen.

In de wet is vastgelegd dat gemeenten de mogelijkheid hebben hun verantwoordelijkheden op het gebied van onderwijshuisvesting te decentraliseren naar schoolbesturen. Doet een gemeente dat, dan worden er met het schoolbestuur afspraken gemaakt waarin wordt vastgelegd dat het schoolbestuur zelf verantwoordelijk is voor de nieuwbouw, uitbreiding, constructiefouten etc. Voor de uitvoering van die verantwoordelijkheden stelt de gemeente dan een bedrag per leerling beschikbaar.¹²

---

¹⁰ Vereniging Openbaar Onderwijs, [Samenwerkingschool](#) en Overheid.nl, [Wet samen sterker door vereenvoudiging samenwerkingschool](#).

¹¹ Vereniging Openbaar Onderwijs, [Handreiking samenwerkingschool](#).

¹² PO Raad, [Volledige doordecentralisatie van onderwijshuisvesting. De \(on\)mogelijkheden](#).

2.1 Renovatie: een grijs gebied

Renovatie van onderwijsgebouwen, denk bijvoorbeeld aan verduurzaming, is een grijs gebied. Het is nu namelijk niet wettelijk vastgelegd wie hiervoor verantwoordelijk is: de schoolbesturen of de gemeenten. Nu wordt renovatie de ene keer opgepakt door schoolbesturen, de andere keer door de gemeente. Er is daarom een wetswijziging in voorbereiding waarmee renovatie belegd wordt bij de gemeenten.

Daarnaast verplicht de nieuwe wet gemeenten om een Integraal Huisvestingsplan (IHP) te ontwikkelen, waarin in overleg met de schoolbesturen afspraken gemaakt worden over de lokale prioriteiten op het gebied van onderwijshuisvesting. Sommige gemeenten hebben nu al een IHP.¹³ Naar verwachting gaat de wet in het najaar van 2021 naar de Tweede Kamer.¹⁴

2.2 Eisen aan onderwijshuisvesting

Schoolgebouwen moeten aan de huisvestingseisen uit de Arbowet en het Bouwbesluit voldoen. De eisen uit de Arbowet hebben betrekking op de werkomstandigheden van de leraren en leerlingen, bijvoorbeeld het gebruik van passende meubels, de grootte van de lokalen en de buitenruimte. De eisen uit het Bouwbesluit gaan onder andere in op de brandveiligheid en elektriciteit. De eisen uit het Bouwbesluit en de Arbowet zijn de wettelijke minimumnormen.

Weet jij:

- *Of de schoolgebouwen in jouw gemeente voldoen aan de wettelijke normen voor ventilatie?*

Daarnaast kan de gemeente in haar eigen bouwverordening aanvullende eisen opnemen of bijvoorbeeld het Kwaliteitskader Huisvesting primair- of voortgezet onderwijs hanteren. Deze kwaliteitskaders zijn opgesteld door de VNG, de VO-raad en de PO-raad en hierin is uitgewerkt wat deze organisaties verstaan onder de basiskwaliteit van schoolgebouwen.¹⁵ De wettelijke eisen waaraan schoolgebouwen moeten voldoen zijn verouderd, er wordt bijvoorbeeld nog uitgegaan van enkel glas. Bovendien blijkt uit de praktijk dat veel schoolgebouwen ongezond zijn: een te hoge CO₂-concentratie in de gebouwen, te lage temperaturen en tochtklachten in de winter, oververhitting in de zomer en onvoldoende daglicht.¹⁶

Ongezonde schoolgebouwen hebben een negatief effect op de prestaties van leraren en leerlingen. Onderzoek van TNO heeft uitgewezen dat leerlingen veel minder fouten maken als klaslokalen goed geventileerd zijn. Na de uitbraak van de coronapandemie – waardoor ventilatie van schoolgebouwen in een nieuw daglicht kwam te staan – bleek dat nog lang niet alle schoolgebouwen voldoen aan de wettelijke normen voor ventilatie.¹⁷

Welke kwaliteit onderwijshuisvesting heeft, is een politieke keuze. Een gezond en goed gebouw hebben een positief effect op zowel de leerlingen als de leraren. Bouw je als gemeente schoolgebouwen die voldoen aan alle wettelijke minimumnormen, maar meer niet? Of zet je net een stap extra en zorg je voor gebouwen en pleinen met meer kwaliteit, ruimte voor buitenschoolse activiteiten en met een

¹³ Voorbeelden van een IHP: [Rotterdam](#), [Velsen](#) en [Enschede](#).

¹⁴ Rijksoverheid, [Wetsvoorstel onderwijshuisvesting in voorbereiding](#), en [Kamerbrief met beleidsreactie op het onderzoeksrapport onderwijshuisvesting en het verhuistraject voor de Europese School Bergen](#).

¹⁵ Kenniscentrum Ruimte OK, [Kwaliteitskader Huisvesting](#).

¹⁶ RVO, [Frisse scholen](#).

¹⁷ Leraar 24, [Inrichting van school heeft invloed op leerproces leerlingen](#) en TNO, [Het effect van ventilatie op de cognitieve prestaties van leerlingen op een basisschool](#).

functie als ontmoetingsplaats voor de hele buurt? Vanuit de sociaal-democratische idealen heeft dat laatste natuurlijk de voorkeur.

3. Leerplicht en voorkomen voortijdig schoolverlaten

Alle kinderen en jongeren van 5 tot 16 jaar die in Nederland wonen – dus ook kinderen met een andere nationaliteit of kinderen van asielzoekers en statushouders – zijn leerplichtig. Jongeren tussen de 16 en 18 jaar die nog geen startkwalificatie hebben behaald – een diploma havo, vwo of mbo niveau 2 – zijn kwalificatieplichtig. In sommige gevallen kunnen kinderen vrijstelling krijgen van de leerplicht. Bijvoorbeeld voor een dag(deel) bij een begrafenis of huwelijk, of voor een langere periode, als een kind door psychische of lichamelijke oorzaken niet naar school kan.¹⁸

3.1 Toezicht op de leerplicht

De gemeente houdt toezicht op de leerplicht: volgen alle kinderen tussen de 5 en de 16 jaar onderwijs? Elke gemeente heeft ten minste één leerplichtambtenaar in dienst. Deze controleert of ouders en jongeren zich aan de leerplicht houden en kan een proces-verbaal opmaken als een leerling te veel spijbelt of niet inschreven staat bij een school.¹⁹ Naast de handhavende taken houdt de leerplichtambtenaar zich ook bezig met preventie. De preventieve taak is echter niet wettelijk verplicht, gemeenten maken zelf de keuze of preventie onderdeel is van het beleid.

Voor de PvdA staat het als een paal boven water dat preventie onderdeel moet zijn van het beleid. Voorkomen is beter dan genezen, daarom zijn preventie en vroegsignalering noodzakelijk. Een leerling komt niet zomaar in aanraking met de leerplicht, het verzuim is dan al fors opgelopen en de kans op schooluitval ligt op de loer. Pas als een leerling zestien uur ongeoorloofd afwezig is in een periode van vier weken, is de school verplicht hier melding van te maken bij leerplicht.²⁰

De verantwoordelijkheid voor beginnend verzuim – een keer een paar lessen of een dagdeel missen – ligt bij de school. De school kan samen met de gemeente ervoor kiezen om voor dit soort gevallen een preventieve aanpak op te stellen – bijvoorbeeld voorlichting op scholen door de leerplichtambtenaar – om verder verzuim en uiteindelijk schooluitval tegen te gaan of hulp te kunnen bieden bij de achterliggende problematiek van het (beginnende) verzuim.²¹ De [Methodische Aanpak Schoolverzuim](#) kan hierbij handvatten bieden.²²

In de ambtsinstructie leerplicht, die vastgesteld wordt door het college van B&W, leggen gemeenten vast hoe de leerplichtambtenaren en medewerkers RMC (zie de volgende paragraaf) te werk gaan. In de ambtsinstructie wordt zo duidelijk mogelijk en toegesneden op de situatie in de regio beschreven wat het beleid is op het gebied van het naleven van de leerplicht en met betrekking tot voortijdig

---

¹⁸ Rijksoverheid, [Leerplicht en kwalificatieplicht](#).

¹⁹ Rijksoverheid, [Wie houdt toezicht op de leerplicht?](#).

²⁰ Onderwijs in cijfers, [Landelijke vsv cijfers](#).

²¹ VO Raad, [Preventieve aanpak schoolverzuim](#).

²² Ingrado, [Methodische Aanpak Schoolverzuim](#) en [Wat is de Methodische Aanpak Schoolverzuim \(MAS\)?](#).

schoolverlaten. Ook wordt beschreven hoe wordt overlegd met de leerplichtambtenaren in omliggende gemeenten en met welke instanties wordt samengewerkt.²³

3.2 Aanpak vsv: iedereen in de schoolbanken of aan het werk

Het voorkomen van voortijdig schoolverlaten (vsv) is een belangrijke taak van gemeenten. Gemeenten en scholen zijn gezamenlijk verantwoordelijk om te voorkomen dat leerlingen zonder startkwalificatie van school gaan. Onder voortijdig schoolverlaters (vsv'ers) vallen alle jongeren tussen de 12 en 23 jaar die geen startkwalificatie hebben behaald. Het aantal vsv'ers fluctueert de laatste jaren tussen de ca. 23.000 en 28.000 leerlingen per jaar. Dit komt neer op tussen 1,72 en 2,76% van het aantal leerlingen dat dat jaar ingeschreven stond.²⁴

Jongeren waarbij vroegtijdige schooluitval dreigt of die al zijn uitgevallen worden begeleid door leerplichtambtenaren – tot 18 jaar – of medewerkers van een Regionaal Meld- en Coördinatiepunt (RMC) – van 18 tot 23 jaar. Nederland heeft 39 RMC-regio's, elke gemeente maakt deel uit van een regio. Per regio is er één contactgemeente die het regionaal bestuurlijk overleg, de totstandkoming van het regionale plan en de uitvoering van de maatregelen en de financiering die in het plan zijn opgenomen coördineert. Ook coördineert de contactgemeente de registratie van de schoolverlaters.²⁵

In een regionaal plan, dat elke vier jaar geactualiseerd wordt, leggen scholen en gemeenten uit de RMC-regio vast welke maatregelen ze inzetten om voortijdige schooluitval tegen te gaan en hoe ze vsv'ers begeleiden.²⁶ Bij de maatregelen valt te denken aan:

- Coaches voor uitgevallen jongeren;
- Speciale klassen voor jongeren die twifelen over hun studiekeuze;
- Hulp bij studie- en loopbaankeuze om te voorkomen dat jongeren uitvallen doordat de opleiding tegenvalt;
- Ziekteverzuim en de achterliggende redenen daarvoor aanpakken;
- Voortijdige schoolverlaters helpen met het vinden van werk of een leerwerkbaan;
- Extra begeleiding voor overbelaste en kwetsbare jongeren, die bijvoorbeeld door een complexe thuissituatie, emotionele problemen of specifieke leerbehoeften (tijdelijk) niet meer naar school kunnen;
- Sluitende aanpak kwetsbare jongeren, waarbij begeleiding is op verschillende leefgebieden (huisvesting, schulden, sociale vaardigheden etc.) in samenwerking met andere partners.

Weet jij:

- *Of jouw gemeente preventief leerplichtbeleid heeft?*
- *Bij welke RMC-regio jouw gemeente hoort?*
- *Hoeveel vsv'ers er elk jaar in jouw gemeente zijn?*
- *Wat jouw gemeente doet om vsv'ers weer terug in de schoolbanken of aan het werk te helpen?*

²³ Ingrado, [Ambtsinstructie](#).

²⁴ Onderwijs in Cijfers, [Landelijke vsv cijfers](#).

²⁵ Regioatlas.nl, [RMC-regio's \(Regionaal Meld- en Coördinatiepunt\)](#).

²⁶ Overheid.nl, [Wet van 15 juni 2018 tot wijziging van onder meer de Wet educatie en beroepsonderwijs inzake regionale samenwerking voortijdig schoolverlaten en jongeren in een kwetsbare positie](#) en Rijksoverheid, [Maatregelen tegen voortijdig schoolverlaten](#).

Doel van de vsv-aanpak is dat jongeren weer terug gaan naar school en een startkwalificatie halen of aan het werk gaan. Om dit doel te bereiken stellen trajectbegeleiders van het RMC samen met de jongeren een trajectplan op.²⁷

3.2.1 Voorbeelden van regionale plannen RMC-regio's:

- [Regionaal programma voortijdig schoolverlaten 2021-2024](#), regio Rivierenland;
- [Regionaal programma vsv 2020-2024](#), regio Stedendriehoek;
- [Programma regionale aanpak voortijdig schoolverlaten 2020-2024](#), regio Achterhoek.

3.3 De gemeenteraad en leerplicht

In de Leerplichtwet is vastgelegd dat het college van B&W jaarlijks vóór 1 oktober verslag uitbrengt aan de raad over het gevoerde beleid met betrekking tot de handhaving van de leerplicht en de kwalificatieplicht en de resultaten daarvan. Dit verslag gaat over het meest recent afgesloten schooljaar.²⁸ De vorm van het verslag verschilt per gemeente, maar wat in ieder geval in het verslag opgenomen wordt, zijn de verzuimcijfers.

3.3.1 Voorbeelden van jaarverslagen leerplicht

- Gemeente Westland, [Jaarverslag Leerplicht & RMC](#);
- Gemeente Wijk bij Duurstede, [Jaarverslag Leerplicht](#);
- Gemeente Ridderkerk, [Jaarverslag Leerplicht](#).

3.4 Voorbeeld: Leiden pakt schooluitval onder mbo'ers aan

De schooluitval in de regio Zuid-Holland-Noord, waar de gemeente Leiden onder valt, is hoger dan in de meeste andere regio's in Nederland. Dat moet veranderen, vindt de PvdA Leiden. Uit gesprekken met jongeren merkte PvdA-raadslid **Suzanne van der Jagt** dat jongeren behoefte hebben aan een platform waarop zij terecht kunnen met vragen over schooluitval. Daarnaast willen de jongeren hun zorgen kunnen delen met leeftijdsgenoten die eerder te maken hebben gehad met schooluitval.

Om dit voor elkaar te krijgen heeft de PvdA Leiden in samenwerking met jongeren een [initiatiefvoorstel](#) ontwikkeld, dat unaniem is aangenomen door de gemeenteraad. Doel is dat hiermee de schooluitval in de regio daalt.²⁹

3.5 Voorbeeld: subsidie om vsv tegen te gaan in Arnhem

Door een goed zorgnetwerk in en om school kan voortijdig schoolverlaten voorkomen worden. Om scholen de mogelijkheid te geven dit netwerk te verstevigen heeft de gemeente Arnhem een [subsidieregeling](#) 'aanpak voortijdig schoolverlaten'. Scholen die inzetten op het verstevigen van het zorgnetwerk kunnen hiervoor een subsidie aanvragen.³⁰

---

²⁷ Overheid.nl, [Regeling regionale aanpak voortijdig schoolverlaten 2020-2024](#).

²⁸ Overheid.nl, [Leerplichtwet 1969](#), artikel 25.

²⁹ PvdA Leiden, [Zet ervaringsdeskundigen in bij het tegengaan van schooluitval](#) en [Gemeenteraad stemt unaniem in met het initiatiefvoorstel van de PvdA](#).

³⁰ Gemeente Arnhem, [Subsidieregeling Aanpak voortijdig schoolverlaten](#).

4. Passend onderwijs

Alle leerlingen verdienen onderwijs dat bij hen past. Schoolbesturen zijn via de Wet passend onderwijs verplicht om voor alle leerlingen – ook met een specifieke onderwijsbehoefte - een zo passend mogelijk onderwijsaanbod te verzorgen. Elke school, zowel in het primair- als het voortgezet onderwijs, stelt een ondersteuningsprofiel op, waarin de mogelijkheden en voorzieningen, die een school heeft om te zorgen voor onderwijs- en ondersteuningsbehoeften van leerlingen, worden beschreven. In het ondersteuningsprofiel staat bijvoorbeeld hoe scholen kinderen met dyslexie of ADHD begeleiden.³¹

Daarnaast zijn alle scholen verplicht aangesloten bij een regionaal samenwerkingsverband. Elke regio heeft een samenwerkingsverband voor het basisonderwijs – bestaande uit reguliere basisscholen, scholen voor speciaal basisonderwijs en scholen voor speciaal onderwijs – en een samenwerkingsverband voor het voortgezet onderwijs – bestaande uit het reguliere voortgezet onderwijs, het praktijkonderwijs en het voortgezet speciaal onderwijs – waarbij ook het mbo sinds 2019 is aangesloten.³²

Alle schoolbesturen binnen het samenwerkingsverband maken een ondersteuningsplan. Hierin staat:

- Wat de basisondersteuning is: welke minimale begeleiding en ondersteuning bieden de scholen in de regio;
- De procedure en criteria voor plaatsing in het speciaal (basis)onderwijs;
- De procedure en het beleid voor leerlingen die van het speciaal (basis)onderwijs weer naar het reguliere onderwijs gaan;
- De verdeling, besteding en toewijzing van de financiële middelen voor ondersteuning;
- Hoe een samenhangend aanbod voor alle leerlingen is georganiseerd;
- De resultaten van het onderwijs aan leerlingen met een ondersteuningsbehoefte;
- De manier waarop ouders geïnformeerd worden.

Als een leerling niet geplaatst kan worden op de school waarop hij/zij is aangemeld omdat deze school geen passende onderwijsplek kan bieden, dan heeft de school de zorgplicht om een passende plek te regelen op een andere school. Hetzelfde geldt wanneer een leerling van school gestuurd wordt. De zorgplicht is er om te voorkomen dat leerlingen uitvallen in het onderwijs.³³

4.1 Op Overeenstemming Gericht Overleg (OOGO)

Samenwerkingsverbanden zijn verplicht om hun concept ondersteuningsplan af te stemmen met gemeenten. En op hun beurt zijn gemeenten verplicht om het beleidsplan jeugd – dat vastgesteld wordt door de gemeenteraad en de hoofdzaken van het beleid van de gemeente bevat voor preventie, jeugdhulp, de uitvoering van kinderschermingsmaatregelen en jeugdreclassering – met de samenwerkingsverbanden af te stemmen om de verbinding tussen jeugdhulp en passend onderwijs te versterken. Dit gebeurt in het zogenaamde op overeenstemming gerichte overleg (OOGO), dat wettelijk verplicht is via de Jeugdwet en de Wet op het passend onderwijs, en waarin ook de plannen voor

---

³¹ Vereniging Nederlandse Gemeenten, [Wetgeving Passend Onderwijs](#).

³² Een overzicht van de samenwerkingsverbanden vind je op de website [Samenwerkingsverbanden op de kaart](#).

³³ Rijksoverheid, [Zorgplicht en samenwerken scholen in passend onderwijs](#).

jeugdhulp van de gemeenten in de regio en de onderwijsondersteuning van mbo-instellingen op elkaar worden afgestemd.³⁴

In het OOGO stemmen onderwijs en gemeenten – meestal sluit de wethouder onderwijs en/of jeugd aan – af over een gemeenschappelijke visie, de doelgroepen en hun ondersteuningsbehoeften, ondersteuning die dichtbij de leerling en hun omgeving blijft en een vanuit de ondersteuningsbehoefte ingericht programma (inclusief afspraken over de financieringswijze). Samenwerkingsverbanden moeten ten minste elke vier jaar het ondersteuningsplan evalueren en waar nodig aanpassen.³⁵ De meeste regio's kiezen voor een jaarlijks terugkerend integraal OOGO, een bestuurlijk overleg waarin de plannen voor passend onderwijs en jeugdhulp in samenhang met elkaar worden besproken.

4.1.1 Voorbeelden van ondersteuningsplannen

- Samenwerkingsverband VO Groningen Stad, [Ondersteuningsplan 2019-2023](#);
- Samenwerkingsverband voortgezet onderwijs Amsterdam-Diemen, ondersteuningsplan 2019-2023, [Samen voor elke leerling. Samenwerken in het voortgezet onderwijs](#);
- Samenwerkingsverband Passend Primair Onderwijs Haaglanden, concept ondersteuningsplan 2021-2025, [Samen voor passend onderwijs](#).

5. Praktijkonderwijs

Sommige jongeren leren beter in de praktijk dan door theorie. Voor deze jongeren van 12 tot en met 18 jaar is er het praktijkonderwijs. Het praktijkonderwijs valt onder het reguliere voortgezet onderwijs. Om toegelaten te worden op het praktijkonderwijs hebben jongeren een Toelaatbaarheidsverklaring Praktijkonderwijs (TLV Pro) nodig. Deze wordt afgegeven door het samenwerkingsverband passend onderwijs, die daarvoor landelijk vastgestelde criteria hanteert.

Praktijkonderwijs is maatwerk. De klassen in het praktijkonderwijs zijn klein en leerlingen krijgen intensieve, persoonlijke begeleiding. Leerlingen volgen een leerroute die aansluit bij wat ze zelf kunnen en willen. Elke leerling heeft een OntwikkelingsPerspectiefPlan (OPP). In dit persoonlijke plan staan de leerdoelen, de gewenste begeleiding en ondersteuning en de uitstroombestemming.

Leren gebeurt vooral in de praktijk, door praktische vakken en stages, en minder uit boeken. Het praktijkonderwijs bereidt de leerlingen voor op belangrijke thema's: wonen, werken, burgerschap, leren en vrije tijd. Binnen de thema's leren de leerlingen zo goed en zelfstandig mogelijk te functioneren, zowel op school als in de maatschappij.

Weet jij:

- *Hoeveel leerlingen uit jouw gemeenten naar het praktijkonderwijs gaan en welke scholen ze bezoeken?*
- *Of er in jouw gemeente een warme overdracht is van praktijkonderwijs naar arbeidsmarkt/vervolgopleiding?*
- *Wat er gebeurt met leerlingen die uitstromen uit het praktijkonderwijs, maar geen werk of vervolgopleiding hebben?*

³⁴ Nederlands Jeugdinstituut, [Verbinding onderwijs en jeugdhulp](#) en handreiking [Sterke netwerken rond kwetsbare jongeren](#) en Steunpunt Passend Onderwijs, [Wegwijzer OOGO jeugd](#).

³⁵ Rijksoverheid, [Passend onderwijs verbeteren](#).

De meeste scholen in het praktijkonderwijs hebben een onderbouw (leerjaar 1 en 2), waarin het onderwijs gericht is op basisvaardigheden, algemene vorming en oriëntatie op de verschillende sectoren van de arbeidsmarkt. Daarnaast is er een bovenbouw (leerjaar 3 t/m 5), waarin beroepsgerichter wordt gewerkt. Leerlingen gaan steeds meer stage lopen en hebben de mogelijkheid om branchecertificaten en diploma's te behalen.

Nederland heeft 175 scholen voor het praktijkonderwijs, die gezamenlijk zo'n 29.000 leerlingen opleiden voor een passende plek in de maatschappij. Het is de bedoeling dat leerlingen na het volgen van het praktijkonderwijs aan het werk gaan (betaald, dan wel via dagbesteding) of doorstromen naar een vervolgopleiding (mbo-niveau 1 of 2). Het praktijkonderwijs werkt daarom ook nauw samen met het mbo. Verlaat een leerling het praktijkonderwijs, dan stopt de begeleiding niet. Als leerlingen uitstromen worden ze nog twee jaar gevolgd. Bovendien bieden scholen, indien nodig, nazorg en begeleiding. Helaas lukt het leerlingen niet altijd om door te stromen naar werk of vervolgopleiding, in 2019 had 13,7% van de leerlingen, die uitstroomde alleen een uitkering en nog eens 19,9% had geen werk en geen (recht op een) uitkering.³⁶

Sinds de komst van de Participatiewet valt een deel van de leerlingen uit het praktijkonderwijs en speciaal onderwijs onder regie van de gemeenten bij het vinden van een plek op de arbeidsmarkt. Een goede aanpak vanuit de gemeente vinden wij als sociaal-democraten noodzakelijk, zodat alle jongeren van het praktijkonderwijs een eigen plek vinden op een inclusieve arbeidsmarkt.³⁷ Lees meer over de begeleiding van jongeren van praktijkonderwijs naar werk in paragraaf 5.1.2.

5.1 Gemeenten en het praktijkonderwijs

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de huisvesting van het praktijkonderwijs. Daarin kunnen gemeenten enorm veel betekenen: door scholen te bouwen die meer zijn dan alleen een gebouw met klaslokalen, maar die echt toegerust zijn op het praktijkonderwijs, bijvoorbeeld door er een werkplaats bij aan te leggen waar geoefend kan worden, een eigen brasserie waar de buurtgenoten een kopje koffie kunnen drinken en de leerlingen in de bediening werken, of een mooi plein waar de leerlingen aan de slag kunnen met groenverzorging.

Naast de wettelijke taak van de huisvesting van het praktijkonderwijs, is het vanuit onze idealen wenselijk dat de gemeente een bredere rol pakt bij het ondersteunen van het praktijkonderwijs. Sommige gemeenten doen dat al, zoals blijkt uit de onderstaande voorbeelden.

5.1.1 Ondersteun en initieer integrale projecten

Betrek als gemeente het praktijkonderwijs bij gemeentelijke taken en zorg ervoor dat het praktijkonderwijs goed is geïntegreerd in de wijk. In de gemeente [Rheden](#) werken de jongeren van de praktijkschool een dag per week mee in de groendienst van de gemeente. In [Montferland](#) doneerde de gemeente zwerf-fietsen aan het praktijkonderwijs. De fietsen werden door de leerlingen gerepareerd en opgeknapt, en vervolgens aan gezinnen gegeven die zelf geen fiets kunnen kopen of in gebruik genomen door de jongeren van het praktijkonderwijs zelf, die de fietsen gebruiken om naar hun stage te gaan.

---

³⁶ Sectorraad Praktijkonderwijs, [Wat is Pro?](#), Rijksoverheid, [Hoe zit het praktijkonderwijs in elkaar?](#), Onderwijs in Cijfers, [Arbeidsmarktpositie van leerlingen uitgestroomd uit het praktijkonderwijs](#).

³⁷ Nederlands Jeugd Instituut, [Participatiewet en verbinding onderwijs en jeugdhulp](#).

5.1.2 Investeer actief in een warme overdracht van onderwijs naar arbeidsmarkt

Een belangrijke rol die de gemeente kan pakken is bij de overgang van het praktijkonderwijs naar het werkende leven. Bij zo'n knip in het systeem bestaat de kans dat jongeren uit beeld raken. Hoewel de risico's van zo'n knip bekend zijn, wordt er in de praktijk nog te weinig mee gedaan. Na het verlaten van het onderwijs vallen jongeren onder de regie van de gemeenten bij het vinden van werk. Actief investeren in een warme overdracht is enorm belangrijk om te voorkomen dat jongeren bij de knip uit beeld raken.

Die warme overdracht kan plaatsvinden door bijvoorbeeld in het jaar voordat een leerling van school gaat een zogenaamd leerlingoverleg te organiseren, waarbij de gemeente, het UWV, de school en eventueel het sociale werkbedrijf aanwezig zijn. Tijdens het overleg wordt dan gekeken hoe de overgang van speciaal- of praktijkonderwijs naar werk vormgegeven kan worden voor een specifieke leerling. De gemeente Laarbeek doet dat bijvoorbeeld door al twee jaar voordat leerlingen het praktijk- en speciaal onderwijs verlaten contact met hen op te nemen en samen met hen te kijken wat ze willen en kunnen en hier passende begeleiding bij te organiseren.

Ook de arbeidsmarktregio's Groningen en Noord-Drenthe werken samen met scholen en gemeente aan een warme overdracht van praktijkonderwijs en voortgezet speciaal onderwijs (vso) naar werk met de [Route Arbeid](#). Via Route Arbeid worden jongeren tussen de 14 en 27 jaar met het uitstroomprofiel arbeid begeleid naar werk. Tijdens het leren op school is er al aandacht voor toekomstig werk en ook na het verlaten van school worden jongeren nog steeds begeleid.

Meer voorbeelden over de begeleiding van (kwetsbare) jongeren lees je op de website van de [landelijke aanpak 16-27](#), in de brochure van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid [Jongeren in een Kwetsbare positie. Goede voorbeelden van regionale samenwerking om jongeren op weg te helpen](#) en in de brochure van Cedris [Jongeren uit het vso & pro naar de arbeidsmarkt](#).

6. Speciaal onderwijs

Leerlingen die specialistische of intensieve begeleiding nodig hebben waarin het reguliere onderwijs niet kan voorzien, kunnen naar een school voor het speciaal basisonderwijs (sbo), speciaal onderwijs (so) of voortgezet speciaal onderwijs (vso).³⁸

6.1 Speciaal basisonderwijs

Het speciaal basisonderwijs heeft dezelfde kerndoelen als het gewone basisonderwijs, maar leerlingen krijgen meer tijd om deze doelen te halen. Het speciaal basisonderwijs valt onder het reguliere basisonderwijs, maar de klassen zijn kleiner en er zijn op school meer deskundigen aanwezig om te helpen met leren. Tot hun veertiende jaar kunnen leerlingen op een school voor het speciaal basisonderwijs terecht. Na het speciaal basisonderwijs stromen leerlingen vaak door naar het vmbo, het praktijkonderwijs of het voortgezet speciaal onderwijs.³⁹

Weet jij:

- *Hoeveel leerlingen uit jouw gemeente naar het speciaal onderwijs gaan?*

³⁸ Rijksoverheid, [Speciaal onderwijs](#).

³⁹ Idem.

6.2 Speciaal onderwijs en voortgezet speciaal onderwijs

Voor leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben – bijvoorbeeld door een beperking, leerstoornis, gedragsproblemen of langdurige ziekte – die een reguliere basisschool of een school voor speciaal basisonderwijs niet kan bieden, is er het (voortgezet) speciaal onderwijs. Het speciaal onderwijs valt onder de Wet op de expertisecentra. Het (voortgezet) speciaal onderwijs kent vier clusters.⁴⁰

De doelen van leerlingen die naar het speciaal onderwijs gaan verschillen. Leerlingen kunnen op het vso onderwijs volgen tot en met het schooljaar, waarin ze 20 worden. Het vso heeft drie uitstroomrichtingen: vervolgopleiding, arbeidsmarkt en dagbesteding. Sommige leerlingen halen een diploma voor het vmbo, havo of vwo, maar hebben daar wat extra hulp bij nodig (bijvoorbeeld omdat er sprake is van een fysieke beperking) en stromen door naar een vervolgopleiding. Andere leerlingen werken toe naar een baan of naar een plek in de dagbesteding. Net als het praktijkonderwijs kent het vso een nazorgplicht van twee jaar. Dit houdt in dat leerlingen die van school zijn alsnog advies kunnen krijgen over vervolgonderwijs, werk en dagbesteding.⁴¹

7. Leerlingenvervoer

Veel kinderen en jongeren kunnen zelfstandig of samen met hun ouders naar school, maar niet voor alle kinderen is dit vanzelfsprekend. Bijvoorbeeld omdat een leerling vanwege een beperking, ziekte of handicap niet zelfstandig naar school kan reizen, speciaal onderwijs volgt of bijzonder onderwijs op basis van geloofs- of levensovertuiging. Doelgroepenvervoer – waar leerlingenvervoer onder valt – is een gemeentelijke taak.⁴²

De gemeenteraad stelt een Verordening Leerlingenvervoer vast, waarin de regels en voorwaarden voor het leerlingenvervoer staan. De verordening moet voldoen aan de eisen, zoals gesteld in artikel 4 van de Wet op het primair onderwijs en de Wet op het voortgezet onderwijs.⁴³ De verordening leerlingenvervoer verschilt per gemeente. In sommigen gemeenten valt vervoer naar buitenschoolse opvang, een gastouder of een andere (zorg)locatie ook onder het leerlingenvervoer, terwijl dit in andere gemeenten niet het geval is.

Weet jij:

- *Of het leerlingenvervoer in jouw gemeente is aanbesteed of uitbesteed?*
- *Of het leerlingenvervoer ook voor vervoer naar de BSO is?*

7.1 Leerlingenvervoer inbesteden of aanbesteden

Een belangrijke vraag bij het leerlingenvervoer is of je dit inbesteedt of aanbestedt. Acht gemeenten in de regio Gooi- en Vechtstreek hebben – op voorstel van PvdA wethouder **Maarten Hoelscher** – ervoor gekozen om het doelgroepenvervoer, en daarmee het leerlingenvervoer, in te besteden en dus zelf uit

⁴⁰ Wettenbank, [Wet op de expertisecentra](#).

⁴¹ Rijksoverheid, [Speciaal onderwijs](#) en Nederlands Jeugdinstituut, [Arbeidstoeleiding kwetsbare jongeren](#).

⁴² Kennisplatform CROW, [Wat is doelgroepenvervoer](#).

⁴³ Zie artikel 4 van de [Wet op het Primair Onderwijs](#), [Wet op het Voortgezet Onderwijs](#) en [Wet op de expertisecentra](#).

te voeren.⁴⁴ Zo hebben de gemeenten meer grip en sturing op de kwaliteit en hebben de inwoners en chauffeurs meer zekerheid. Kies je voor aanbesteden? Zorg dan dat je dit op een sociale en eerlijke manier doet.

7.2 Voorbeelden Verordening Leerlingenvervoer

- Verordening leerlingenvervoergemeente Zaanstad, vervoer naar buitenschoolse opvang valt onder bepaalde voorwaarden onder het leerlingenvervoer in Zaanstad;
- Beleidsregels leerlingenvervoer gemeente Westerkwartier.

8. Lokale Educatieve Agenda (LEA)

Gemeenten (vertegenwoordigd door de wethouder en beleidsambtenaren) zijn wettelijk verplicht om ten minste één keer per jaar met de schoolbesturen en kinderopvangorganisaties te overleggen over een aantal onderwerpen:

- Het bestrijden van onderwijsachterstanden;
- Het tegengaan van segregatie;
- Het bevorderen van integratie;
- De procedure van inschrijving en toelating op scholen.

Dit overleg wordt vaak gevoerd onder de noemer van de Lokale Educatieve Agenda (LEA), maar er zijn ook gemeenten die het een andere naam geven. Bovendien zijn er gemeenten die het overleg niet alleen voeren met de scholen en kinderopvang, maar ook het bedrijfsleven, welzijnswerk, ggz/jeugdzorg, GGD en het maatschappelijk werk erbij betrekken.

Doel van het overleg is dat er een ‘kwaliteitsdialoog’ wordt aangegaan en dat de verschillende partijen, die betrokken zijn bij het LEA-overleg, gezamenlijke afspraken maken over bovengenoemde onderwerpen. De afspraken moeten zoveel mogelijk vertaald worden naar (meetbare) doelen. Er worden bijvoorbeeld afspraken gemaakt over de afstemming van de voorschoolse educatie (gefinancierd door de gemeenten) met de vroegschoolse educatie (gefinancierd door de scholen).⁴⁵

In sommige gemeenten is er – als vervanging van of aanvulling op de LEA – sprake van een Regionale Educatieve Agenda (REA), waarbij meerdere gemeenten zijn aangesloten. Het doel van de REA is om een totale educatieve agenda te ontwikkelen van leerlingen van 0 tot 23 jaar, waarin doorgaande lijnen en verbanden geborgd worden. Er wordt bijvoorbeeld gekeken naar (de verbetering van) de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt.

Weet jij:

- *Welke partners er allemaal zijn aangesloten bij het LEA-overleg in jouw gemeente?*

⁴⁴ PvdA Huizen, Gemeenteraad stemt in met doelgroepenvervoer door regio zelf, Binnenlands Bestuur, Gemeenten gaan doelgroepenvervoer zelf oppakken en Gemeente Huizen, Raadsvorstel doelgroepenvervoer Gooi en Vechtstreek.

⁴⁵ Inspectie van het Onderwijs, Lokale Educatieve Agenda en Overheid.nl, Wet op het primair onderwijs (artikel 167a), Wet kinderopvang (artikel 1.50a) en Wet op het voortgezet onderwijs (artikel 118a). Zie ook: <http://www.delokaleeducatieveagenda.nl/>.

8.1 Voorbeelden van LEA's:

- Gemeente Enschede, [Kansrijk opgroeien. Lokaal Educatieve Agenda 2019-2022](#);
- Gemeente Leidschendam-Voorburg, [Lokale Educatieve Agenda Leidschendam-Voorburg, 2019-2022](#);
- Gemeente Pijnacker-Nootdorp, [Lokaal Educatieve Agenda, 2020-2022](#).

9. Onderwijskansen en het gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid

Gemeenten krijgen financiële middelen van het Rijk om kinderen met een onderwijsachterstand te helpen, bijvoorbeeld met voorschoolse educatie, schakelklassen en zomerscholen. De maatregelen die gemeenten nemen, worden vastgelegd in het gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid (GOAB).⁴⁶

9.1 Voorbeelden onderwijsachterstandenbeleid

- Gemeente Delft, [Beleidskader onderwijsachterstandenbeleid en voorschoolse voorzieningen gemeente Delft 2019-2022](#);
- Gemeente Zaanstad, [Onderwijsachterstandenbeleid 0-12 jaar, Zaanstad 2020-2023](#);
- Gemeente Vlissingen, [Onderwijsachterstanden Beleidsplan 2019-2022](#).

9.2 Voor- en vroegschoolse educatie

Voor- en vroegschoolse educatie – voor kinderen vanaf 2,5 jaar met een (risico op) onderwijsachterstand – is onderdeel van het onderwijsachterstandenbeleid. Vroegschoolse educatie wordt aangeboden aan kleuters uit groep 1 en 2 van de basisschool en is erop gericht dat kinderen met (een risico op) een onderwijsachterstand een goede start kunnen maken in groep 3. De vroegschoolse educatie is een verantwoordelijkheid van de basisscholen. Hiervoor krijgen de basisscholen middelen vanuit het Rijk (lumpsum).

Voorschoolse educatie is bedoeld voor peuters (2,5 tot 4 jaar) die het risico op een onderwijsachterstand hebben en is gericht op de ontwikkeling van taal, rekenen, motoriek en sociaal-emotionele ontwikkeling.⁴⁷ De voorschoolse educatie wordt aangeboden bij de kinderopvang of peuterspeelzaal.

Gemeenten zijn ervoor verantwoordelijk dat er een hoogwaardig voorschools aanbod is. Ook is de gemeente verantwoordelijk voor toezicht en handhaving op de kwaliteit van de voorschoolse educatie. De kwaliteitseisen voor de voorschoolse educatie zijn opgenomen in het '[Besluit basisvoorwaarden kwaliteit voorschoolse educatie](#)'. Vanuit het Rijk ontvangen gemeenten middelen voor de voorschoolse educatie. Dit budget kan ook breder ingezet worden voor de bestrijding van onderwijsachterstanden op

Weet jij:

- *Welke maatregelen jouw gemeente neemt om onderwijsachterstanden tegen te gaan?*
- *Voor welke kinderen de voorschoolse educatie in jouw gemeente toegankelijk is en welke kosten eraan verbonden zijn?*

⁴⁶ Rijksoverheid, [Financiering aanpak onderwijsachterstanden](#) en website [GOAB](#).

⁴⁷ De landelijke overheid heeft verschillende kenmerken gedefinieerd in de omgeving van kinderen die een risico kunnen zijn voor (het ontwikkelen van) een onderwijsachterstand. Nederlands Jeugd Instituut, [Wat is voor- en vroegschoolse educatie?](#).

de basisscholen. Dat kan bijvoorbeeld met schakelklassen of zomerscholen. Daarover lees je in de volgende paragrafen meer.⁴⁸

Welke kinderen in aanmerking komen voor voorschoolse educatie wordt door het college van B&W bepaald. Zij stellen – in overleg met partners zoals de jeugdgezondheidszorg, de peuterspeelzaal en het buurtwerk – de criteria op voor het verstrekken van de vve-indicatie. Afhankelijk van de ambitie en financiële ruimte verschillen de criteria per gemeente, .Hierdoor verschilt het ook per gemeente welke kinderen wel of geen vve-indicatie krijgen. Die verschillen per gemeente werken kansenongelijkheid in de hand. Vanuit onze idealen is het wenselijk dat álle kinderen gebruik kunnen maken van de voorschoolse educatie, zodat taalachterstanden op jonge leeftijd worden tegengegaan en kinderen al op jonge leeftijd met elkaar in aanraking komen.

In de meeste gemeenten is voorschoolse educatie voor alle kinderen toegankelijk, maar is er een korting voor kinderen met een indicatie. Het verstrekken van de indicatie verloopt doorgaans via de consultatiebureaus. Behalve bepalen welke kinderen in aanmerking komen voor de vve, moet de gemeente zich inspannen om ervoor te zorgen dat alle kinderen, die in aanmerking komen, ook daadwerkelijk gebruik maken van de voorschoolse educatie.⁴⁹

Sommige gemeenten hebben daarnaast een (gratis) ouderprogramma voor ouders van kinderen die gebruik maken van de vve. Tijdens zo'n programma worden ouders meegenomen in hoe ze hun kind zelf kunnen ondersteunen en stimuleren in zijn/haar ontwikkeling. De [gemeente Groningen](#) biedt bijvoorbeeld zo'n ouderprogramma aan, net als de [gemeente Veenendaal](#). Het aanbieden van een ouderprogramma is belangrijk, omdat ouders een grote en belangrijke rol spelen in de ontwikkeling van hun kinderen.

Het college van B&W voert jaarlijks een wettelijk verplicht overleg over de voor- en vroegschoolse educatie, met scholen en de houders van kindcentra of peuterspeelzalen.⁵⁰ In de praktijk wordt dit vaak meegenomen in het LEA-overleg. Er worden afspraken gemaakt over:

- Welke kinderen met (een risico op) een taalachterstand in aanmerking komen voor voorschoolse educatie;
- De wijze waarop deze kinderen worden begeleid naar voor- en vroegschoolse educatie;
- De organisatie van een doorlopende leerlijn van voor- naar vroegschoolse educatie;
- Resultaten van vroegschoolse educatie.

9.3 Schakelklassen en kopklassen

Om taalachterstanden op latere leeftijd aan te pakken – voor kinderen die buiten de vve doelgroep vallen qua leeftijd – kunnen scholen en gemeenten schakelklassen organiseren. In een schakelklas krijgen leerlingen intensief taalonderwijs in een kleine groep. Soms gebeurt dit onder de normale schooltijden, maar er kan ook sprake zijn van een verlengde schooldag (extra lessen).

---

⁴⁸ Overheid.nl, [Wet op het primair onderwijs](#) (artikel 166).

⁴⁹ Rijksoverheid, [Voorschoolse educatie](#), Nederlands Jeugdinstituut, [Voor- en vroegschoolse educatie \(vve\)](#) en Vereniging Nederlandse Gemeenten, [Voorschoolse educatie: doelgroepbepaling en toeleiding](#).

⁵⁰ Overheid.nl, [Wet op het primair onderwijs](#) (artikel 167).

Een variant van de schakelklas is de kopklas. Dit is een extra schooljaar voor leerlingen die na groep 8 een taalachterstand hebben en daardoor beneden hun kunnen presteren. Tijdens dit schooljaar krijgen de leerlingen intensief taalonderwijs, zodat zij daarna een goede start kunnen maken in het voortgezet onderwijs.⁵¹

Bij de schakel- en kopklassen kan de gemeente enerzijds een rol pakken als subsidieverstrekker en anderzijds een coördinerende rol, bijvoorbeeld in een stuurgroep. Ook regelen en financieren gemeenten vaak de monitoring en evaluatie van schakelklassen. Vaak stellen gemeenten voorwaarden aan de schakelklas: voor welke groepen is het, hoeveel uur per week, hoeveel leerlingen etc.⁵²

9.4 Zomerscholen

Ter bestrijding van onderwijsachterstanden kunnen gemeenten zomerscholen aanbieden tijdens de vakanties. Vaak gebeurt dat in samenwerking met scholen. Bij de zomerschool krijgen kinderen extra begeleiding om bepaalde vaardigheden te verbeteren, bijvoorbeeld taal of rekenen. De begeleiding is erop gericht om achterstanden weg te werken of ervoor te zorgen dat het niveau op peil blijft tijdens de vakanties.

De taak van de zomerschool kan ruimer worden vormgegeven, door bijvoorbeeld een theater- of museumbezoek of een andere excursie. Niet alle kinderen komen hier even vaak mee in aanraking. Daarom is het belangrijk dat de zomerschool niet alleen inzet op het wegwerken van achterstanden, maar ook op bredere maatschappelijke- en culturele vorming. De gemeente speelt een rol als financier/subsidieverstrekker van de zomerscholen.⁵³

9.5 Verlengde schooldag

Brede scholen kennen vaak een verlengde schooldag. Op één of meerdere schooldagen kunnen leerlingen dan na de reguliere schooltijd activiteiten ondernemen op school. De activiteiten hebben een uiteenlopend karakter: van een cursus koken tot beeldende vorming. Door de activiteiten maken kinderen kennis met kunst, cultuur en/of sport. Een overeenkomst tussen de activiteiten is dat taalontwikkeling eraan verbonden wordt.

De verlengde schooldag kan deel uitmaken van het gemeentelijke onderwijsachterstandenbeleid, bijvoorbeeld doordat de gemeenten dit samen met de scholen subsidieert.⁵⁴

9.6 Intensieve leertijdverlenging

Bij intensieve leertijdverlening volgen leerlingen na schooltijd extra onderwijs. Dit gaat veel verder dan de vrijwillig verlengde schooldag. Het aantal lessen wordt fors uitgebreid en deelname is verplicht (afgestemd met de onderwijsinspectie) of leerlingen leggen zich voor langere tijd vast. Het extra onderwijs is gericht op taalontwikkeling. Daarnaast worden leerlingen in aanraking gebracht met kunst, cultuur, sport, natuur en milieu. Ook het verbeteren van sociale vaardigheden is onderdeel van de intensieve leertijdverlenging.

---

⁵¹ Rijksoverheid, [Aanpak onderwijsachterstand op basisscholen](#) en Sardes, [Schakelklassen, zomer-/weekendscholen en onderwijstijdverlenging in het basisonderwijs. Een handreiking voor gemeenten](#).

⁵² Idem.

⁵³ Idem.

⁵⁴ Idem.

De doelgroep en duur voor intensieve leertijdverlenging verschilt per gemeente. Doelen van en voorwaarden voor deelname worden door gemeenten vastgesteld, in samenspraak met schoolbesturen. Ook de financiering gebeurt door gemeenten, samen met schoolbesturen.⁵⁵

9.7 Weekendscholen

Leerlingen gaan één weekenddag per week naar school en komen dan in aanraking met leefwerelden en beroepen die ze nog niet kennen en maken kennis met professionals uit verschillende vakgebieden. Doel van de weekendschool is om kinderen een breder perspectief op hun toekomst te bieden. De gemeente kan een rol spelen als initiatiefnemer en/of subsidieverstrekker van de weekendscholen.⁵⁶

9.8 Gelijke Kansen Alliantie

Kansenongelijkheid in het onderwijs is nog steeds een groot probleem. In 2016 lanceerde het ministerie van OCW de Gelijke Kansen Alliantie (GKA). Binnen de GKA spannen verschillende partijen in en rondom het onderwijs zich in om kansenongelijkheid tegen te gaan. [Thema's](#) waar de GKA zich mee bezig houdt zijn o.a. ouderenbetrokkenheid, taalbevordering, sport en cultuur, armoede en gezondheid en leermethodes.⁵⁷

Gemeenten spelen een belangrijke rol om de verschillende partijen en initiatieven met elkaar te verbinden. Bij de GKA zijn [vijftig gemeenten](#) aangesloten, die allemaal een meerjarige agenda hebben om kansengelijkheid te bevorderen.⁵⁸

9.8.1 Voorbeeld Gelijke Kansen Alliantie: gemeente Groningen

Segregatie in het onderwijs is in de gemeente een groot probleem en daar wil PvdA-wethouder **Carine Bloemhoff** wat aan veranderen, samen met het onderwijs van voorschool tot mbo. Daarom is de gemeente aangesloten bij de GKA.

In Groningen – de gemeente waar segregatie de laatste jaren het sterkste toeneemt van alle Nederlandse steden – gaan kinderen van werkende ouders naar de kinderopvang, kinderen uit gezinnen die het minder breed hebben of waarvan één van de ouders niet werkt, blijven thuis of gaan naar de peuterspeelzaal. Zo groeien kinderen in aparte groepen van elkaar op en die segregatie zet zich voort in het basisonderwijs, waarbij sommige kinderen in de wijk naar school gaan en andere kinderen buiten de wijk.

Om de segregatie tegen te gaan krijgen alle peuters vanaf 2 jaar recht op 16 uur voorschoolse educatie. Ook worden er zogenaamde brugfunctionarissen ingezet op scholen in aandachtswijken, die ouders op ondersteunende regelingen wijzen voor hun kinderen, zoals [Stichting Leergeld](#) en naschoolse begeleiding.⁵⁹

Daarnaast ondertekende Carine samen met partijen uit het onderwijs en de kinderopvang in oktober 2020 het [maatschappelijk akkoord voor sociale inclusie](#) in het onderwijs. Het maatschappelijk akkoord omvat verschillende initiatieven. Er wordt veel geïnvesteerd in de schoolgebouwen in de noordelijke

---

⁵⁵ Idem.

⁵⁶ Idem.

⁵⁷ Ministerie van OCW, [Gelijke Kansen](#).

⁵⁸ Ministerie van OCW, Gelijke Kansen, [Gemeenten](#).

⁵⁹ Ministerie van OCW, Gelijke Kansen, [Gemeente Groningen](#).

stadswijken, waar veel segregatie is. Tot slot worden er ontmoetingsprojecten tussen scholen met een eenzijdige leerlingenpopulatie opgezet.⁶⁰

9.8.2 Voorbeeld Gelijke Kansen Alliantie: gemeente Zaanstad

In sommige Zaanse wijken is het contact tussen scholen en ouders lastig, bijvoorbeeld omdat de ouders de Nederlandse taal niet spreken. Daarom zet Zaanstad sinds 2019 brugfunctionarissen in op acht basisscholen verdeeld over drie wijken. De brugfunctionarissen hebben als taak om ten behoeve van de ontwikkeling van de kinderen de verbinding tussen scholen en ouders te versterken. Ook legt de brugfunctionaris de verbinding tussen ouders en organisaties in de wijk – bibliotheek, jeugdteam, sociaal wijkteam etc. – die van betekenis kunnen zijn voor de gezinnen.⁶¹

10. Integrale kindcentra (IKC) of brede scholen

De voorzieningen voor kinderen – voor- en vroegschoolse educatie, kinderopvang, peuterspeelzaal, buitenschoolse opvang en onderwijs – zijn vaak erg versnipperd. In brede scholen – ook wel integrale kindcentra genoemd (IKC) – werken onderwijs, kinderopvang, peuterspeelzaal en buitenschoolse opvang samen, zodat alle kinderen zich zo goed mogelijk kunnen ontwikkelen. Ook kan de verbinding worden gelegd met de wijkteams en de jeugdhulp, waardoor de zorg in een vertrouwde omgeving naar het kind wordt gebracht, in plaats van dat het kind naar de zorg toe moet.⁶²

Hoe intensief de samenwerking is, verschilt per school. Op sommige scholen is er vergaande samenwerking tussen opvang en onderwijs, onder één dak, met één bestuur, één interprofessioneel team en één pedagogische visie. In andere gevallen is de samenwerking minder intensief, maar is er wel sprake van een warme overdracht van kinderopvang naar basisschool en van basisschool naar buitenschoolse opvang.

Een blauwdruk voor brede scholen bestaat niet, maar wat ze met elkaar gemeen hebben is dat door de (intensieve) samenwerking de pedagogische ontwikkeling van het kind centraal staat en de kansengelijkheid wordt vergroot. Dit gebeurt onder andere doordat er sprake is van een doorlopende leerlijn. Voor peuters en kleuters met een taalachterstand is er in alle gemeenten voor- en vroegschoolse educatie. De winst die daarmee geboekt wordt gaat vaak (deels) verloren, omdat het aanbod niet goed genoeg doorloopt na de kleuterleeftijd. Met een brede school, waar sprake is van een warme overdracht van vve naar basisonderwijs, kan dit voorkomen worden.⁶³

Ook de buitenschoolse opvang die op brede scholen wordt aangeboden leidt tot meer kansengelijkheid. De laatste jaren is er een tendens zichtbaar waarbij ouders schaduwonderwijs (bijles, toetstraining etc.) inkopen, waarbij hun kind ondersteund en bijgespijkerd wordt waar nodig. Niet alle ouders hebben de mogelijkheid om dit voor hun kinderen te doen, wat voor kansenongelijkheid zorgt.

---

⁶⁰ Gelijke Kansen Alliantie, [*Gemeente Groningen tekent maatschappelijk akkoord voor sociale inclusie in het onderwijs.*](#)

⁶¹ Ministerie van OCW, Gelijke Kansen, [*Gemeente Zaanstad.*](#)

⁶² Vereniging Nederlandse Gemeenten, [*Kindcentra*](#) en Oberon, [*Samenwerking in beeld.*](#)

⁶³ PACT voor kindcentra, [*Lokaal samenwerken aan kindvoorzieningen.*](#)

Daarnaast hebben niet alle kinderen toegang tot sport, cultuur en andere activiteiten in de vrije tijd. Dit vergroot ook de kansongelijkheid, maar kan met een brede school met buitenschoolse opvang voor alle leerlingen – waarbij de leerlingen niet alleen opgevangen worden, maar er ook sprake is van activiteiten gericht op de ontwikkeling van de leerlingen – ondervangen worden. Gemeenten kunnen dit stimuleren in het kader van het achterstandenbeleid.⁶⁴

De brede school kan bovendien de verbinding leggen met het sociaal domein. Het kan de schakel vormen tussen andere ondersteuningsmogelijkheden die er in de gemeente zijn – jeugdhulp, wijkteams, hulp bij schulden, ondersteuning voor minima – en als vraagbaak dienen bij vraagstukken over opvoeden en opgroeien. Bovendien dragen brede scholen bij aan preventief jeugdbeleid, doordat er een positieve omgeving ontstaat waarin de kinderen opgroeien.⁶⁵

Gemeenten kunnen een verbindende en stimulerende rol spelen bij het tot stand komen van brede scholen, vanuit hun verantwoordelijkheid voor de jeugdhulp, welzijn, onderwijshuisvesting en het onderwijsachterstandenbeleid. Bovendien kan de gemeente de verschillende partijen bij elkaar brengen en als vliegwiel dienen in de samenwerking. Ook kan de gemeente zorgen voor lokaal toegangsrecht, waardoor alle kinderen van 0 tot 12 toegang hebben tot de voorzieningen van het IKC.⁶⁶ Vanuit de verantwoordelijkheid voor de onderwijshuisvesting kan de gemeente de vorming van IKC onderdeel maken van het onderwijshuisvestingsbeleid.⁶⁷

11. Middelbaar beroepsonderwijs

Meer dan een half miljoen studenten in Nederland volgen een opleiding in het middelbaar beroepsonderwijs (mbo). Mbo-opleidingen zijn vaak regionaal georganiseerd in de ROC's (regionaal opleidingscentrum). De mate van samenwerking tussen mbo en gemeente is een politieke keuze.

Aan het mbo studeren zowel jongeren als volwassenen. Bij het volwassenenonderwijs valt te denken aan cursussen en bijscholingen (in het kader van een leven lang ontwikkelen), cursussen inburgering, cursussen in het kader van taal, rekenen en digitale vaardigheden en vavo (voortgezet algemeen volwassenen onderwijs, waarbij een diploma van het voortgezet onderwijs wordt gehaald).⁶⁸

Het mbo is een unieke onderwijssoort, omdat het de enige vorm van onderwijs is die een directe relatie heeft met het bedrijfsleven. Het mbo werkt direct samen met het (regionale) bedrijfsleven om de aansluiting tussen opleiding en beroepspraktijk zo soepel mogelijk te laten verlopen. Het mbo bereidt

Weet jij:

- *Of jouw gemeente traineeships en/of stages aanbiedt voor mbo-studenten?*

---

⁶⁴ Idem.

⁶⁵ Idem.

⁶⁶ Verschillende organisaties, waaronder de PO-Raad, pleiten er voor dat het toegangsrecht voor opvangvoorzieningen voor alle kinderen in Nederland landelijk wordt geregeld, vooralsnog is dat niet het geval. Zie o.a. Kinderopvang Totaal, [21 organisaties pleiten voor opvang van alle Nederlandse kinderen](#) en

⁶⁷ PACT voor kindcentra, [Lokaal samenwerken aan kindvoorzieningen](#).

⁶⁸ MBO Raad, [Soorten onderwijs](#).

studenten voor op een toekomst in de maatschappij en op de arbeidsmarkt. De kwalificatieplicht van het mbo is drievoudig:

- Opleiden voor een vak;
- Opleiden voor een vervolgopleiding;
- Opleiden voor goed burgerschap.⁶⁹

11.1 Samenwerking mbo en gemeenten

Zoals gezegd is de mate van samenwerking tussen mbo en gemeenten een politieke keuze. Er zijn verschillende voorbeelden waar gemeenten en mbo nauw en succesvol met elkaar samenwerken.

11.1.1 Voorbeeld: aanpak stagetekort

Al voor de coronacrisis uitbrak was er een tekort aan stages voor mbo'ers. De crisis heeft het tekort alleen nog maar groter gemaakt, doordat bepaalde bedrijfstaken deels of helemaal stil zijn komen te liggen. Het stagetekort heeft grote gevolgen voor de studenten. Geen stage betekent dat de opleiding niet afgerond kan worden, dat studenten studievertraging oplopen en thuis komen te zitten.

Verschillende gemeenten, onder andere Utrecht, proberen in samenwerking met het onderwijs, de arbeidsmarktregio en het bedrijfsleven dit probleem op te lossen.

De gemeente Utrecht stelde samen met het onderwijs en andere partners – waar onder MKB Utrecht, het UWV, het Werkgeversservicepunt Midden-Utrecht – een actieplan op om het stagetekort terug te dringen. Doel van het actieplan is om op korte termijn voor alle mbo-studenten een stageplek te realiseren, bijvoorbeeld door alternatieve stage- en praktijkopdrachten, ondersteuning voor aanbieders van stages en het maximaal benutten van social return.⁷⁰

11.1.2 Voorbeeld: de Amsterdamse mbo-agenda

Amsterdam onderhoudt een nauwe band met het mbo-onderwijs. De gemeente heeft een [mbo-Agenda](#) ontwikkeld samen met het onderwijs, studenten en het bedrijfsleven. Doel van de agenda is om het mbo in Amsterdam ruimte te geven om aantrekkelijk, vernieuwend en toekomstgericht onderwijs aan te bieden. De gemeente stelt hier ook geld voor beschikbaar.⁷¹

De agenda heeft twee hoofdambities. Ten eerste de ontwikkeling van toekomstbestending mbo-onderwijs, waarbij het onderwijs de ruimte krijgt om te experimenteren met nieuwe inhoud en vormen en studenten vaardigheden leren die nodig zijn op de Amsterdamse arbeidsmarkt. De samenwerking met het bedrijfsleven wordt door deze ambitie geïntensiveerd en er is een grotere rol voor mbo-scholen met betrekking tot een leven lang ontwikkelen. De tweede ambitie is een optimale schoolloopbaan voor mbo-studenten, met goede begeleiding bij het vinden van stages en goede zorg voor studenten die dat nodig hebben. De talentontwikkeling van alle studenten staat centraal.

---

⁶⁹ MBO Raad, [Het mbo](#).

⁷⁰ Gemeente Utrecht, [Raadsbrief actieplan stagetekorten mbo](#) en [Stagekans Utrecht](#).

⁷¹ Gemeente Amsterdam, [De MBO-Agenda](#).

12. Jeugdhulp op school

12% van de kinderen in het basis- en voortgezet onderwijs heeft te maken met jeugdhulp. In het speciaal basisonderwijs en het voortgezet onderwijs liggen deze percentages zelfs op respectievelijk 50% en 60%. Een goede verbinding tussen school en jeugdhulp is daarom aan te raden, zodat kinderen en ouders laagdrempelig goede hulp kunnen krijgen.⁷² Die goede verbinding kan tot stand gebracht worden door jeugdhulp op school te organiseren. Zo wordt de hulp naar leerlingen toegebracht op een plek die ze kennen, in plaats van dat kinderen van hot naar her worden gestuurd en worden geholpen in onbekende, niet vertrouwde zorginstellingen. In verschillende gemeenten is er al jeugdhulp op school.

12.1 Voorbeeld: Onderwijs Jeugdhulp Arrangement in Enschede

In Enschede loopt op een aantal scholen een pilot met jeugdhulp op school, onder de noemer Onderwijs Jeugdhulp Arrangement (OJA). Omdat leraren op jonge leeftijd problemen kunnen herkennen, kan er snel hulp geboden worden, bijvoorbeeld tijdens naschoolse activiteiten. Ook ouders kunnen met vragen bij de jeugdhulpverlener terecht. De ondersteuning die geboden wordt op school is preventief en erop gericht om zwaardere zorg te voorkomen. Er wordt een omslag gemaakt van medicaliseren naar normaliseren.⁷³

*Deze handreiking is geschreven door **Sofie Kuilman** en met input van **Eylem Koseoglu, Hester Assen, Kees Verburg, Adnan Tekin** en **Nicole Teeuwen** tot stand gekomen. De eindredactie was in handen van **Jan Erik Keman**.*

---

⁷² Nederlands Jeugd Instituut, [Verbinding onderwijs en jeugdhulp](#).

⁷³ Gemeente Enschede, [Onderwijs Jeugdhulp Arrangement](#).